

RECENZJE

Maria Lisiewska, Marian Szmid: Przewodnik grzyboznawczy, wydanie II zmienione, PWRiL, Warszawa 1980, 150 stron, 74 ryciny, 7 tabel, cena zł. 25.—

Wśród wydawnictw popularno-naukowych z dziedziny mikologii ukazał się ostatnio interesujący "Przewodnik grzyboznawczy", zawierający bogactwo informacji o grzybach jadalnych i trujących. Jest to II wydanie (przerobione i zaktualizowane) publikowanej w 1972 roku książki pod tym samym tytułem.

Treść książki podzielona jest na 9 rozdziałów. Pierwszy z nich zawiera ogólne wiadomości o budowie morfologicznej owocników, o warunkach życia grzybów w ich naturalnych siedliskach, o pojawach fenologicznych w ciągu sezonu wegetacyjnego oraz roli, jaką odgrywają te organizmy w przyrodzie. W tym wprowadzającym rozdziale zawarte są również praktyczne wskazówki (niezmiernie cenne zarówno dla indywidualnych zbieraczy jak i dla osób organizujących zbiorowe grzybobrania) dotyczące kulturalnego sposobu zbierania grzybów — takiego zbierania, które nie doprowadzi do dewastacji lasu, ale pozwoli nadal zachować w nim naturalną równowagę biologiczną.

Drugi i trzeci rozdział zawiera opisy 31 gatunków grzybów jadalnych dopuszczonych do obrotu handlowego i przetwórstwa na podstawie rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 10. I. 1959 r. (na str. 24 mylnie podano rok 1979) — oraz 10 gatunków jadalnych, lecz nie dopuszczonych prawnie do obrotu handlowego. Oprócz opisów autorzy zamieścili również liczne ryciny kreskowe, obrazujące kształty owocników oraz wygląd zarodników.

W rozdziale czwartym podano opisy 27 gatunków grzybów trujących, włącznie niejadalnych,

które na skutek pewnego podobieństwa do opisanych poprzednio grzybów jadalnych, mogą być omyłkowo zebrane i spożyte, co może doprowadzić do zatrucia, nieraz bardzo groźnych dla organizmu. Przy każdym opisanym gatunku podkreślono szczególnie te cechy, które odróżniają ten gatunek od podobnego, jadalnego.

W piątym, bardzo krótkim rozdziale dotyczącym oznaczania wymienionych w książce grzybów, autorzy podają ogólne zasady posługiwania się kluczem zestawionym na 4 luźnych kartkach, zamieszczonych na końcu książki. Sam pomysł zamieszczenia takiego klucza jest bardzo cenny i wskazany, jednakże sposób zestawienia cech w kluczu sprawia, że posługiwanie się nim jest dość skomplikowane. Klucz ten nie polega na wyborze jednej z dwu przeciwstawnych cech (jak to zazwyczaj bywa w tradycyjnych i praktycznie układanych kluczach) lecz na równoczesnym porównaniu wszystkich podstawowych cech makroskopowych danego grzyba z zestawieniem tabelarycznym. Cech tych jest tak dużo, że osoby nie mające wprawy w oznaczaniu mogą mieć trudności w prawidłowej identyfikacji gatunku. Natomiast bardzo cenne, praktyczne usługi mogą oddać te tabelaryczne zestawienia przy porównywaniu ze sobą poszczególnych, znanych z nazwy gatunków, zwłaszcza dzięki podkreśleniu przez autorów cech odróżniających podobne do siebie taksony.

Rozdział szósty zawiera informacje o zatruciach pokarmowych spowodowanych grzybami, o ich skutkach, oraz o profilaktyce zatrucia. Jak wskazują statystyczne zestawienia (wg. Biuletynów Epidemiologicznych Ministerstwa Zdrowia i Opieki Społecznej) liczba zatrucia grzybami w Polsce stale wzrasta, co spowodowane jest zapewne coraz bardziej zwiększającą się popularnością masowych grzybobrań przy równoczesnej

nieumiejętności odróżniania gatunków jadalnych od trujących.

Trzy ostatnie rozdziały omawiają zagadnienia związane z uprawą grzybów, przetwórstwem oraz prawnym nadzorem nad obrotem handlowym, dotyczącym produktów grzybowych.

Całość książki zamyka bibliograficzne zestawienie najważniejszych pozycji związanych tematycznie z omawianymi zagadnieniami.

“Przewodnik grzyboznawczy” przeznaczony jest nie tylko dla izeczoznawców pełniących kontrolę nad obrotem i przetwórstwem grzybów, ale również dla szerokich rzesz grzybiarzy — amatorów, którzy idą w teren bez fachowego przygotowania. W rękach żadnego uczestnika grzybobrania nie powinno zabraknąć tej książeczki!

Cenny ten “Przewodnik” zniknie na pewno z półek księgarskich równie szybko, jak znikło pierwsze wydanie, ze względu na to, że przy tak dużym zainteresowaniu społeczeństwa grzybami, ciągle jeszcze brak jest u nas popularnych i przystępnie napisanych książek na ten temat. Pod tym względem stoimy daleko w tyle poza naszymi najbliższymi sąsiadami (jak np. ČSR lub NRD), gdzie ciągle ukazują się nowe publikacje, przeważnie pięknie kolorowo ilustrowane, które znajdują licznych nabywców, tak w kraju jak i za granicą.

Barbara Gumińska

Wirkungsmechanismen von Herbiziden und synthetischen Wachstumsregulatoren. Zbiór referatów pod red. H. R. Schüttge. Komitet red. Gustav Fischer Verlag, 1980, Halle, 381 str.

Problemy związane ze stosowaniem herbicydów na polach uprawnych są zagadnieniami interesującymi znaczny krąg czytelników. Wiąże się to z poważnymi następstwami jakie wywołuje powszechne stosowanie tych pestycydów jak choćby — eliminacja różnych elementów agrocenoz, wpływ na fizjologię roślin, na mikroelementy itp. Omawiana publikacja jest cennym wkładem do poznawania tych aspektów chemizacji środowiska przyrodniczego. Stanowi ona plon odbytej niedawno (19—42. III. 79. Mühlhausen, NRD) dwunastej już z kolei konferencji naukowej zmierzającej do koordynacji badań w krajach RWPG nad tematem wymienionym w tytule. Jest to 50 referatów zwięzłe i jasno streszczających prowadzone badania. Dominują

opracowania z NRD (23 referaty + 3 we współpracy z Bułgarami), polskich referatów jest 7 lecz dwa z nich to tylko streszczenia. Przedstawiona tematyka jest bardzo różnorodna. Obszerny jest dział dotyczący syntezy nowych herbicydów i wpływu struktury chemicznej związków na ich biologiczne działanie (ok. 1/3 referatów). Sporo miejsca zajmują problemy przenikania herbicydów do wnętrza roślin, przemieszczania się ich i metabolizmu a także ich metabolizmu w glebie i wpływu na mikroorganizmy glebowe. Bardzo interesujące są prace dotyczące wpływu herbicydów i niektórych regulatorów wzrostu (gł. CCC) na pobieranie Cu, P, Ca i Rb, na przemiany białkowe, oddychanie roślin i fotosyntezę, na zawartość i działanie giberelin, auksyn i cytokinin. Kilka prac jest poświęconych badaniu syntetycznych substancji cytokininopodobnych (pochodne kwasu itakonowego). Nie sposób wszystkiego wymienić — sam spis publikacji obejmuje 9 stron druku. Najczęściej omawiane są: pochodne mocznikowe, tiomocznikowe, piperydino-aceto-anilidy, chlorowane fenole i CCC. Omawia się też nowsze preparaty i substancje aktywne: Bidisin, Illoxan, Propanil, Norflurazon, Rondoup, etery norbornylofenylowe, dwubromo-tymo-chinon- by wymienić niektóre dla przykładu. Kilka prac wnosi pewne nowości do metodyki badań, np. zastosowania fotoindukowanej luminiscencji do badania wpływu herbicydów na rośliny, stosowania izolowanych jąder komórkowych do badań nad syntezą RNA, mierzenia lepkości roztworów dla charakterystyki badanych herbicydów, nowa metoda oznaczania kwasów karbonylowych C₁ — C₆ w glebie. Książka została wydana bardzo starannie jednak zakradło się nieco błędów literowych do tekstów rosyjskich, najbardziej dotkliwym z nich jest pomylenie ⁶⁷Cu z ⁶⁷Si. Godna uznania jest szybkość z jaką wydano tę pozycję z trudnymi przecież tekstami i wykresami. Wydaje się, że materiały zawarte w książce będą cenne nie tylko dla biologów i botaników lecz także dla biochemików, chemików i rolników.

Jerzy Achremowicz

Arnold G. R., Berger K., Herrmann M., Herrmann W., Kreisel H., Pilát A., Skirgiełło A., Svrček M. *Mykologisches Wörterbuch.* Str. 432, VEB G. Fischer Verl. Jena 1980. Cena: 69 marek NRD.

Redaktorem tego ośmiojęzycznego słownika mikologicznego jest dr K. Berger (Stolpen). Pozostali współautorzy z NRD to dr G. R. Arnold (Weimar), M. Herrmann i dr W. Herrmann (Halle) oraz prof. dr hab. H. Kreisel (Greifswald). W zespole autorskim Polskę reprezentuje prof. dr Alina Skirgiełło, a ze strony Czechosłowacji w opracowaniu słownika uczestniczyli dr A. Pilát i dr M. Svrček z Pragi.

Książka rozpoczyna się krótkim wstępem redaktora wydrukowanym w ośmiu językach.

Część główna dzieła zawiera około 3200 haseł w językach: niemieckim, angielskim, francuskim, hiszpańskim, łacińskim, czeskim, polskim i rosyjskim. Czytelnik poszukujący tłumaczenia potrzebnego wyrazu, posługując się numerem podanym przy każdym haśle, może znaleźć odpowiednik w każdym z dalszych siedmiu języków. Hasła podane są w układzie tabelarycznym, który umożliwia porównywanie i równoczesne orientowanie się w zakresie słownictwa dotyczącego danego terminu w różnych językach.

Treścią książki są *Eumycota*. W słowniku uwzględniono mikro- i makromorfologię, anatomię i fizjologię grzybów, takie cechy jak smak i zapach, użyteczność, objawy zatruc, ekologię, taksonomię, ewolucję, mikrotechnikę, technikę hodowli grzybów oraz nazwy ważniejszych gatunków i bardziej znanych chorób wywołanych przez grzyby, a także nazwy roślin użytkowych lub innych zagrożonych przez grzyby. Zamieszczono również niektóre określenia i zwroty częściowo stosowane w mikologii. Pominięto natomiast w książce medycynę, weterynarię, bakteriologię, cytologię, genetykę i inne dyscypliny pośrednio związane z mikologią, ale dysponujące już własnymi, specjalistycznymi słownikami, uwzględniającymi terminologię mikologiczną z tych dziedzin. Zrezygnowano także z terminów, które we wszystkich prawie językach świata są prawie równoznaczne, a więc nie wymagają tłumaczenia.

Słownik jest ilustrowany czarnobiałymi, kreskowymi rycinami w liczbie 138, ilustrującymi elementy makro- i mikromorfologii (głównie grzybów z grupy *macromycetes*). Zamieszczona bibliografia uwzględnia najważniejsze dzieła (przede wszystkim różne słowniki), z których korzystali autorzy książki. Ważną częścią książki są alfabetyczne indeksy wszystkich zawartych tu haseł w poszczególnych ośmiu językach.

Do słownika wkrađło się sporo drobnych zresztą błędów w tekście polskim. Przykładem

mogą być: "konjugacja", "szerwonawy" lub "miodociany", "Złotnickiego Bolesława... Lekarskich Polish Medical Publishers" (zamiast: "Złotnicki B. ... PZWL"). Wątpliwość budzi pisownia niektórych terminów np. "parafyza". W książce Z. Podbielkowskiego, I. Rejment-Grochowskiej i A. Skirgiełło, 1979, *Rośliny zarodnikowe*, termin ten występuje jako "parafiza". W następnych wydaniach będzie okazja usunięcia tych nieistotnych zresztą usterek.

Mykologisches Wörterbuch jest niezwykle cennym wydawnictwem zarówno dla botaników i mikologów polskich jak i dla specjalistów zagranicznych zajmujących się grzybami. Jest to pierwszy słownik mikologiczny, w którym obok głównych języków kongresowych znalazł się język polski. Książka może ułatwić mikologom zagranicznym korzystanie z naszej literatury mikologicznej. Prof. dr A. Skirgiełło, autorka polskiej części słownika wykonała pionierską pracę.

Władysław Wojewoda

Leif Ryvarden, *The Polyporaceae of North Europe*. Vol. 1. *Albatrellus — Incrustoporia*, vol. 2. *Inonotus — Tyromyces*. 507 str., Universitetsforlaget trykningsentral, Oslo 1976—1978.

Autorem jest znany norweski mikolog, pracownik uniwersytetu w Oslo. Specjalizuje się on w badaniu grzybów z rzędu *Aphyllphorales*, z tym, że najwięcej czasu poświęca grzybom polyporooidalnym.

Dwutomowa monografia obejmuje rodzinę *Polyporaceae* sensu lato. Ryvarden uwzględnił tu *Polyporaceae* sensu stricto oraz pozostałe grzyby charakteryzujące się rurkowatym hymenoforem, a więc *Boletopsidaceae* (rodzaj *Boletopsis*), *Bondarzewiaceae* (rodzaj *Bondarzewia*), *Ganodermataceae* (rodzaj *Ganoderma*), *Hymenochaetaceae* (rodzaje: *Coltricia*, *Inonotus*, *Omnia*, *Phellinus* i *Phylloporia*), *Corticaceae* (rodzaj *Schizopora*) i *Tremellaceae* (rodzaj *Aporpium*). Klucze do oznaczania i diagnozy poszczególnych rodzajów i gatunków poprzedza krótki wstęp, w którym autor omówił budowę owocnika, typy hymenoforu, systemy strzępek, zarodniki, cystydy i szczecinki grzybów polyporooidalnych. Przez północną Europę Ryvarden rozumie obszar Fennoskandii ilustrowany w książce mapą z podziałem na regiony geobotaniczne i grani-

cam naturalnymi zasięgów występowania dębu i świerka.

Monografia zawiera diagnozy przeszło 60 rodzajów i około 200 gatunków. Najbogatsze w gatunki są tutaj *Antrodia* (16), *Phellinus* (19) i *Tyromyces* (24 gatunki).

Warto zwrócić uwagę na niektóre ujęcia autora. I tak np. *Polyporus dichrous* Fr. umieszcza on w rodzaju *Caloporus* Karst. proponując dla tego taksonu nową kombinację nomenklatoryczną. W rodzaju *Gloeoporus* pozostawia tylko *G. pannocinctus*. *Polyporus gallicus* Fr. jest jedynym w Europie północnej przedstawicielem rodzaju *Corioliopsis* Murr. Gatunek ten został oddzielony od *Trametes trogii*. *Polyporus officinalis* Fr. znajduje się w rodzaju *Fomitopsis*. *Oxyporus obducens* autor traktuje tylko jako formę *O. populinus* (Fr.) Donk. *Osmoporus odoratus* nie włącza do rodzaju *Gloeophyllum*. *Polyporus fissilis* umieszcza w rodzaju *Aurantiporus* zgodnie z koncepcją Jahna. Gatunki zaliczane dotychczas w Europie do rodzaju *Hirschioporus* znajdują się teraz w rodzaju *Trichaptum* Murr. Rzadki u nas grzyb znany pod nazwą *Hirschioporus pergamenus* w książce występuje pod nazwą *Trichaptum biformis* (Fr. in Kl.) Ryv.

Koncepcje Ryvardena odbiegają znacznie od ujęć spotykanych dotychczas w pracach Donka, Domańskiego, Jahna. Dotyczy to w szczególności wielu gatunków wytwarzających resupinatowe owocniki dawniej zaliczanych do zbiorowego rodzaju *Poria*. Ten ostatni rodzaj w recenzowanej monografii w ogóle już nie jest przyjmowany. Rywarden we wcześniejszych swoich pracach drukowanych głównie w *Norwegian Journal of Botany* zaproponował wiele nowych kombinacji nomenklatorycznych, przenosząc liczne gatunki do rodzaju *Antrodia* (*A. albobrunnea*, *A. crassa*, *A. crustulina*, *A. flavescens*, *A. gossypia*, *A. lenis*, *A. vaillantii*, *A. xantha*), tutaj dołączył do nich kilka nowych: *A. lindbladii*, *A. onychoides*, *A. semisupina*. Interesujące jest również przeniesienie *Phellinus ribis* do rodzaju *Phylloporia* Murr.

Autor zwraca uwagę na pewne szczegóły budowy owocników niektórych taksonów. Jak się okazało, np. *Heterobasidion annosum* odznacza się zarodnikami pokrytymi drobnymi brodawkami. Dotychczas podawano, że są one gładkie.

Warto jeszcze zwrócić uwagę na *Tyromyces caesius*. Jest to gatunek b. podobny do *T. subcaesius*. Ten ostatni ma owocniki bledsze i wy-

stępuje na drewnie drzew liściastych. Dotychczas taksony te nie były u nas odróżniane.

Rywarden korzystał również z materiałów polskich, które otrzymał od prof. Domańskiego. Jeśli chodzi o koncepcje naszego specjalisty, to Rywarden przyjął rodzaj *Incrustoporia* Domański gatunki *I. stellae* (Pil.) Domański, *I. subincarnata* (Peck) Domański, *I. tschulymica* (Pil.) Domański, *Dichomitus campestris* (Quél.) Domański et Orlicz, *Fibuloporia donkii* Domański i *Ceriporia reticulata* (Fr.) Domański.

Opracowanie Ryvardena należy do najważniejszych europejskich prac dotyczących grzybów polyporooidalnych. Jest to najnowsza próba uporządkowania systematyki tej ważnej grupy podstawczaków. Nie wiadomo, czy wszystkie ujęcia Ryvardena się przyjmą. Jak zawsze nasuwa się szereg wątpliwości. W każdym razie jest to dalszy krok w dziedzinie poznania taksonomii tych grzybów.

Książka jest ilustrowana licznymi rysunkami kreskowymi i fotografiami. Część fotografii autor wykonał w mikroskopie skaningowym. Układ alfabetyczny jest bardzo przejrzysty i ułatwia szybkie znalezienie potrzebnego taksonu. Synonimy autor ograniczył do najważniejszych, w celu znalezienia pozostałych odsyła do znanego dzieła M. A. Donka, 1974, *Check list of European polypores*.

Polskich mikologów zainteresują także liczne uwagi dotyczące występowania wielu gatunków znanych z naszego kraju. Bardzo cenne będzie porównanie *The Polyporaceae of North Europe* z tomami *Flory Polskiej* (Grzyby — *Mycota*) i *Malej Flory Grzybów*, w których uwzględnione są grzyby polyporooidalne.

Władysław Wojewoda

Daki Jordanov, Simeon G. Vanev, Violeta I. Fakirova. *G'bite v B'lgarija. Opredelitel na naj-razprostranenie jadlivi i otrovni g'bi*. Izd. na B'lgarskata Akademija na Naukite, Sofija 1978, 247 str., 104 barwne tablice, ark. wydawn. 20,09. Cena: 5,70 lewów.

Autorzy książki są pracownikami naukowymi Instytutu Botaniki Bułgarskiej Akademii Nauk w Sofii. Dr V. I. Fakirova specjalizuje się w badaniu grzybów z rzędu *Erysiphales* (*Ascomycetes*), ale zajmuje się również makroskopowymi wroczniakami i podstawczakami.

Polski tytuł książki: *Grzyby w Bułgarii. Przewodnik do oznaczania najpospolitszych grzybów jadalnych i trujących.*

W skład części wstępnej wchodzi: przedmowa, którą napisał członek Akademii Nauk, prof. dr D. Jordanov, część ogólna, wskazówki dotyczące posługiwania się kluczem, klucz do oznaczania podzielony na sześć grup, systematyczny przegląd klas, rzędów, rodzin, rodzajów i gatunków grzybów uwzględnionych w książce. W części ogólnej scharakteryzowano budowę grzybów, ze szczególnym uwzględnieniem owocnika.

Zasadniczą część książki stanowią barwne tablice z wizerunkami owocników grzybów oraz diagnozy poszczególnych gatunków. W atlasie uwzględniono przedstawicieli *Ascomycetes* (*Morchella*, *Helvella*, *Gyromitra*), *Agaricales* (*Agaricus*, *Macrolepiota*, *Amanita*, *Pluteus*, *Coprinus*, *Inocybe*, *Hygrocybe*, *Naematoloma*, *Russula*, *Clitocybe*, *Marasmius*, *Lepista*, *Tricholoma*, *Laccaria*, *Flammulina*, *Lactarius*, *Entoloma* i inne rodzaje), *Boletales* (*Boletus*, *Gyroporus*, *Leccinum*, *Suillus*, *Xerocomus*, *Gomphidius*), *Aphylophorales* (*Cantharellus*, *Craterellus*, *Gomphus*, *Clavariadelphus*, *Ramaria*, *Fistulina*, *Hydnum*, *Polyporus*, *Laetiporus*, *Albatrellus*), *Thelephorales* (*Sarcodon*), *Gasteromycetes* (*Bovista*, *Calvatia*, *Langermannia*, *Lycoperdon*, *Scleroderma*).

W diagnozach podano ogólnie miejsce występowania każdego gatunku bez dokładniejszego rozmieszczenia w Bułgarii. Dużą uwagę autorzy przywiązywali do grzybów trujących i możliwości zatrucia się wskutek pomyłek. Przy wielu gatunkach zestawiono w tabelkach cechy morfologiczne grzybów podobnych, np. *Agaricus arvensis*, *Amanita phalloides* i *A. verna*, lub *Armillariella mellea* i *Naematoloma fasciculare*. *Paxillus involutus* określony jest w książce jako grzyb jadalny, z tym, że zalecono przed spożyciem zagotowanie owocników.

Na szczególne podkreślenie zasługuje dobre wykonanie ilustracji które malował D. V. Vłaev. Wyjątek stanowią *Xerocomus badius* (powinien być bardziej brązowawy, a jest fioletowokasztanowy) i *X. subtomentosus* (powinien mieć więcej odcienia żółtawobrazowego). Pewne wątpliwości mogą budzić rozmiary owocników na rysunkach, zbliżone do maksymalnych, a więc trochę nietypowe, gdyż w przyrodzie spotyka się częściej średnie i mniejsze. Również format całej książki (8°) wydaje się za duży. Z takiego atlasu korzysta się najczęściej w terenie, a tam najwygodniejszy

jest format kieszonkowy (16°). Niektóre nazwy są przestarzałe. Dotyczy to np. *Scleroderma aurantium*, która powinna nosić nazwę *S. citrinum*. Książkę oprawiono w mocne okładki i opatrzone bardzo ładną obwolutą z barwnymi ilustracjami grzybów.

Książka *Grzyby w Bułgarii* jest bardzo cenną pozycją i z pewnością odegra ważną rolę w popularyzacji znajomości grzybów kapeluszowych w tym kraju. Może ona służyć nie tylko amatorom grzybobrania ale również studentom i nauczycielom, a także pracownikom służby zdrowia. Należy życzyć bułgarskim mikologom kontynuacji tak pożytecznego wydawnictwa i wydania następnych książeczek uwzględniających dalsze gatunki grzybów jadalnych i trujących.

Władysław Wojewoda

Chang S. T., Hayes W. A. i inni: *The Biology and Cultivation of Edible Mushrooms*, Academic Press, Inc., New York-San Francisco — London 1978, str. XXI + 819.

Zespół autorów tego zbiorowego opracowania liczy aż 32 osoby. Są to mikolodzy i specjaliści w dziedzinie uprawy grzybów jadalnych pracujący w różnych krajach świata. Wydawcami i redaktorami książki są: S. T. Chang, pracownik Wydziału Biologii Chińskiego Uniwersytetu w Hong Kongu oraz W. A. Hayes, pracownik Wydziału Nauk Biologicznych Uniwersytetu Aston w Birmingham w Anglii.

Książka dzieli się na cztery części. W części pierwszej wybitny amerykański mikolog A. H. Smith omawia morfologię i anatomię *Asco-* i *Basidiomycetes*, bo do tych właśnie klas zaliczane są grzyby jadalne. Kolejno przedstawiona jest przez różnych autorów cytologia grzybów jadalnych oparta na badaniach w mikroskopie świetlnym i w ultramikroskopie, zagadnienia związane z konserwacją kultur, wartością odżywczą grzybów jadalnych, zawartością w nich ciał czynnych, antybiotyków itp.

Część druga poświęcona jest uprawianym grzybom jadalnym z rzędu *Agaricales*: *Agaricus bisporus*, *A. bitorquis*, *Coprinus fimetarius*, *Flammulina velutipes*, *Kuehneromyces mutabilis*, *Lentinus edodes*, *Pholiota nameko*, różnym gatunkom z rodzaju *Pleurotus*, *Stropharia rugosoannulata*, *Volvariella volvacea* oraz gatunkom z rodzaju *Auricularia*.

Trzecia część przeznaczona jest na omówienie

pozostałych grzybów uprawianych: *Tremella fuciformis*, *Tuber* i *Tricholoma matsutake*. Znajduje się tutaj m. in. bardzo interesujący rozdział dotyczący potencjalnych gatunków uprawianych. Część z nich uprawiana już jest na skalę doświadczalną. Oto ich wykaz: *Agaricus arvensis*, *A. campestris*, *A. sylvicola*, *Agrocybe aegerita*, *Aleuria aurantia*, *Amanita caesarea*, *A. rubescens*, *A. vaginata*, *Armillariella mellea*, *Boletus aereus*, *B. edulis*, *B. pinicola*, *Calocybe gambosa*, *Clitopilus prunulus*, *Collybia fusipes*, *Coprinus comatus*, *Hydnum repandum*, *Lepista nuda*, *L. saeva*, *Lactarius deliciosus*, *L. sanguifllus*, *L. piperatus*, *Macrolepiota procera*, *M. rhacodes*, *Marasmius oreades*, *Morchella* (kilka gatunków), *Russula cyanoxantha*, *R. virescens*, *Suillus luteus*, *Xerocomus badius*, *X. subtomentosus*.

Jak widać lista potencjalnych gatunków uprawianych jest bardzo bogata. Wiele z nich powoli znika z naszych lasów. Odnosi się to przede wszystkim do najszlachetniejszych i najwartościowszych grzybów jadalnych: *Boletus aereus*, *B. edulis* i *B. pinicola*. Wiadomo, że już od dawna (również w Polsce) podejmowano próby uprawy tych grzybów, ponieważ jednak są to organizmy żyjące w symbiozie z roślinami naczyniowymi, uprawa taka napotyka duże trudności. Przed nauką zajmującą się hodowlą grzybów jadalnych otwierają się więc duże perspektywy.

W czwartej części scharakteryzowano ekonomiczne aspekty uprawy grzybów.

Jest to pierwszy w literaturze światowej podręcznik, tak wnikliwie i obszernie uwzględniający wszystkie problemy teoretyczne i praktyczne, związane z uprawą grzybów jadalnych. W książce znajduje się mnóstwo danych dotyczących przedmiotu. Po każdym rozdziale zamieszczona jest bibliografia. Tekst ilustrowany jest licznymi fotografiami, rysunkami kreskowymi, wykresami i tablicami.

Polscy czytelnicy książki z przyjemnością odnajdą rozdział napisany przez polskiego specjalistę, K. Szudygę, autora znanego u nas z broszury pt. *Pierścieniak*, wydanej przez PWRiL w 1973 r. Chodzi tu o *Stropharia rugosoannulata*.

Podobnie jak w innych krajach, również w Polsce uprawa grzybów ma wielkie znaczenie ekonomiczne. Produkcja pieczarek nie pokrywa zapotrzebowania rynku. Bardzo cenne byłoby wprowadzenie u nas do uprawy również innych gatunków grzybów jadalnych. Wszyscy zainteresowani taką uprawą muszą przestudiować książkę

The Biology and Cultivation of Edible Mushrooms. Powinna ona się znaleźć przede wszystkim w bibliotekach Akademii Rolniczych i średnich szkół rolniczych.

Władysław Wojewoda

B. A. Jurcew (red.): *Arkticzeskaja floristyczeskaja oblast'*. 165 str., 24 ryc., 3 tab. Leningrad 1978, Nauka. Cena 1.80 rb.

W programie XIII Międzynarodowego Kongresu Botanicznego, odbytego w lipcu 1975 roku w Leningradzie, znalazło się m. in. sympozjum na temat granic i podziału florystycznego Arktyki. Omawiana publikacja przedstawia wyniki sympozjum w postaci czterech referatów i krótkiego posłowie, napisanego przez redaktora tomu. Najobszerniejszy referat, którego autorami są B. A. Jurcew, A. I. Tołmaczew i O. W. Rebristaja, zawiera próbę syntetycznego ujęcia głównych problemów fitogeograficznych całej Arktyki: jej florystycznej odrębności, przebiegu granic oraz podziału na jednostki regionalne niższego rzędu. Swoistość flory arktycznej wyraża się m. in. obecnością taksonów endemicznych: kilku rodzajów, szeregu taksonów wewnątrzrodzajowych o randze wyższej od gatunku i ponad 100 gatunków (co stanowi około 10% całej flory). Zróżnicowanie florystyczne w kierunku równoleżnikowym pozwala na wyróżnienie 6 prowincji i 19 podprowincji. Obszerna zamieszczona w książce lista gatunków, wyróżniających każdą z tych jednostek, stanowi szczególnie cenne dopełnienie tekstu. Trzy pozostałe referaty, o charakterze regionalnym, omawiają problemy fitogeograficzne Arktyki amerykańskiej (S. B. Young), Grenlandii (T. W. Böcher) i Svalbardu (O. I. Rønning). Końcowe rozważania B. A. Jurcewa wskazują na zagadnienia, szczególnie zasługujące na dyskusję, i kreslą program przyszłych badań florystycznych w Arktyce.

Omawiana książka, mimo skromnych rozmiarów i niepozornej szaty zewnętrznej, jest na pewno wydarzeniem wydawniczym dużej miary. Po raz pierwszy skonfrontowano w niej poglądy na fitogeografię Arktyki, rozwijane przez badaczy różnych narodowości, ujawniono istniejące zbieżności i różnice poglądów, stworzono platformę do wspólnej dyskusji i koordynacji przyszłych wysiłków badawczych.

Jan Kornaś